»БРАНИК« ИЗЛАЗИ
шест пута на недељу,
осим на дан после свеца.

ПРЕТПЛАТА И ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију
А РУКОПИСИ
уредништву »БРАНИКА« у Нови Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ

ЦЕНА ЈЕ »БРАНИКУ«

на годину	К 32·—	40·—	дин
на по године	К 16·—	20·—	»
на четврт године	К 8·—	10·—	»

Поједини бројеви стају 10 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова

Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући дра Мих. Полита-Десанчића, грчко-школска улица бр. 11.

Број 171. У Новом Саду, у четвртак 2. (15.) августа 1907. Година XXIII.

Њих бране — поштене Србе денунцирају!

Није никаква новост за српски народ, да се је дружина око новосадске »Заставе« ухватила за фрак кошутовачке господе, те за то заставашка клика није ни зуба помолила, кад је требало устати у одбрану српских вероисповедних школа у Угарској против сада већ узакоњеног школског предлога грофа Апоњија; ти жалосни Срби, који иначе, за какву *рђаву, несриску* ствар, знају да развију највећу агитацију и харангу, нису *ни покушали*, да стану на браник наших законом заіемчених народних права! А за што све то? Због оно мало *браде* патријарха Бранковића! Кошутовци су обећали радикалским наивчинама, да ће „обријати“ патријарха Бранковића, само нека радикали буду добре хазафије. Кошутовци, наравно, нису могли *озбиљно* мислити на испуњење свог обећања, јер су они боље од радикала знали, да *српски патријарх није црквењак*, кога можеш макнути, кад хоћеш, али су Кошутовци видели, с ким имају посла, те су тако радикале пуне две године водили на ланцу. Радикали, надајући се паду патријарха Бранковића, постадоше и сувише велике хазафије, тако, да се прави Мађари већ побојаше, да их ти „рацки *наметљивци*“ — како радикале окрсти један мађарски центрија приликом последњег бечејског збора — не превазиђу у хазафишагу. Кошутовци су се у себи смејали умној кратковидости заставашке компаније и говорили су оно: „обећање лудом радовање“, али је Кошутовцима добро дошло, да се у кампањи због Апоњијеве школске реформе *могу на српске радикале позвати* као на *једине* међу немађарским народима у Угарској, *који се задовољавају са уништењем немађарских вероисповедних школа.*

И наше су школе уз радикалско кумовање *уништене*, али патријарха Бранковића нису обријали ни Кошутовци ни радикали, јер су и једни и други за то и сувише слабачки, — него је он умро, осим ако није било оно, о чему се по народу зуца: *да су му радикали дали „нешто у кави“*. Било како му драго, патријарха Бранковића нема више међу живима, *радикали немају сад једног јаког демагошког средства*, но због тога би српски народ најмање заболела глава. Али управо је страшно то, да су српске вероисповедне школе уништене уз одобравање једне покварене клике, оних људи око новосадског „вожда“, који су тренутно знали успавати српски народ, уљуљати га у неку управо самоубилачку летаргију. То је црни грех групе око „Заставе“ и доћи ће време, када ће се српски народ с њом због тог разрачунати.

Баш за то, што су радикалски „вождови“ мирно гледали, шта се ради с нашим вероисповедним школама; за то, што су били готови на свако издајство: мађарска кошутовачка штампа *у звезде кује радикале*. И кад се нађе који скептичнији мађарски лист, па завири мало на дно тога великог мађарско-радикалског „баратшага“ и дигне вео са *даљских намера* радикалских пустолова, онда се кошутовачки листови, а у првом реду клерикалним мазом превучени „Мађарорсаг“, упропнице дигну и *„бране“* српске радикале, а *денунцирају* све оне Србе, који не ће да заједно с радикалима играју онако, како им се свира из табора Фрање Кошута.

Врло смо захвални кошутовачким листовима, што тако усрдно бране радикале, а нас и друге Србе *денунцирају*. Српски народ ће тако најбоље видети, какви су „Срби“ данашњи радикалски „вождови.“ *Онај, кога на пр. „Мађарорсаг“ толико узноси, као што узноси радикале, може бити* **добар Кошутовац, — добар Србин не може бити никада!....**

Велики мађарски лист „Будапешти Хирлап“ је у свом броју од недеље у рубрици „Политички таласи“ узео у одбрану пок. патријарха Бранковића против заставашких клевета. Своја разлагања о *мађарско-„српском“* (recte: *радикалском*) *пријатељству* завршује „Буд. Хирлап“ тим, што упозорава мађарски политички свет и оне, који руководе њиме, да пријатељевању са радикалима српским не буде крај онакав, какав беше крај великом мађарско хрватском грљењу.

Одма овде морамо најодлучније одбити упоређење наших радикала са хрватско-српском коалицијом. *Ова* **ни јоте** *није попустила од права српскога и хрватског народа*, кад се је на Реци споразумела са мађарском коалицијом, а *радикали су жртвовали српске школе, жртвовали су* **све**, што је Србин имао у Угарској, само да мађарска влада поднесе њима на жртву једну *патријархову браду* и, као уздарје, оно мало Даља!

Још се није ни осушила штампарска боја на редовима чланка »Б. Хирлап“-а, а већ се у „Мађарорсаг“-у расписа — рекли би — познати распоп. И рукама и ногама *брани радикале* и узноси их као изврсне мађарске хазафије. Али он не би био онај, који у истину јесте, кад, бранећи и хвалећи радикале, не би денунцирао дра *Полита Десанчића* и дра Богдана *Медаковића*, два Србина, који су нарочито у последње време навукли на себе мржњу пештанских шовиниста за то, што су неустрашиво стајали на темељу *права и правде.*

Класична је сведоџба, коју „Мађарорсаг“ издаје нашим радикалима! Из те сведоџбе се најбоље види закулисна, несрпска политичка теревенка радикалска.

„Српска радикална странка у Угарској“ — пише „Мађарорсаг“ — »*свуда је хитала у одбрану мађарске коалиције и устава.* За цело време народног (т. ј. мађарског) отпора она је у највише муниципалних главних скупштина, у својим листовима стављала се супрот незаконитој (?) влади, наглашавала је потребу одбране нападнутог мађарског устава. Већ за време општих избора посланика од г. 1905. је радикална странка *на више места*, тако *у Вршцу* **потпомагала коалиционаша Золтана Силашија**, а супрот Гезе Папу *Шому Кардоша.*“

За тим прокатор радикалски *хвали радикале, што су с Кошутовцима држали зборове* и на овима *великим одушевљењем примали мађарске револуције* за царинску самосталност Угарске.

»А то све беше у оно време, кад су остале народности и кивни непријатељи српских радикала, *Срби Политове и Медаковићеве странке, због Апоњијева школског предлога покушавали да расиире* буну („lázadás“) у редовима својих присташа. То је досадашње држање српске радикалне странке према мађарском народу — **она не тражи од Мађара ништа друго, него да се респектира** нашим законима осигурана **автономија њихова**“.

Под тим „респектовањем“ српске народно-црквене автономије ваља разумети то, да влада пусти на вољу радикалима, да баратају по автономији онако, како је њима воља. И за то радикали *ништа више не траже*! За то су они готови, да се претворе у *политичке Мађаре*, за то су радикали приправни, да напусте и све оно, што нас као *српски народ* разликује од других народа у овој земљи!

Ето, такови су радикали према суду њихове кошутовачке браће! То им је најбоље огледало.

А оно, што »Мађарорсаг« трабуња о некој „буни“, најбоље показује, да је у његовој глави заиста — *буна*!

Ариф.

Догађаји у Хрватској.

— Велика народна скупштина у Пакрацу. —

У недељу је у Пакрацу одржана велика народна скупштина српске самосталне странке. Скупштину је сазвао пакрачки извршни одбор самосталне странке а на позиву је потписано било шездесет првих и најугледнијих Срба Пакрачана, на челу им г. г. Данило *Подунавац* и др. Миленко *Марковић*. Одбор је на скупштину позвао био народне заступнике: Јована *Бањанина*, Буда *Будисављевића*, дра Душана *Поповића* и Светозара *Прибићевића* а и младог загребачког одветника дра Богдана *Стојановића*, посланика на зимушњем народно-црквеном сабору у Сремским Карловцима и кандидата српско-хрватске коалиције приликом последњег избора за хрватски земаљски сабор. Осим Прибићевића, који се извинио, што не може да дође, дошли су сви остали на скупштину у Пакрац. Скупштину је отворио потпредседник извршног одбора др. Јован *Ненадовић*, купалишни лечник у Липику, родом из Аде у Бачкој, па је за председника скупштине предложио управника пакрачке српске мушке препарандије Николу *Шумоњу*, за потпредседнике честите ратаре Леонтију *Врховца* и Тому *Ивановића*, а за перовође дра Николу *Соларића* и младог свештеника *Мангуловића*. Скупштина је одушевљено усвојила ту кандидацију. Пошто је Никола *Шумоња* заузео председничко место, прво је дао реч дру Богдану *Стојановићу*, који је у прекрасну говору положио прво рачун о свом раду на зимушњем народно црквеном сабору а за тим, осврнувши се на рад српске самосталне странке, изнео у главном њену заслугу у борби за српско име и српске интересе а додирнуо у кратко и то, како ће самостална странка, заједно са српско-хрватском коалицијом повући на среду међу првим питањима уређење намета те настојати свим силама да уреди за народ несносне спахијске односе баш у том питању. После њега је узео реч др. Душан *Поповић*, који је духовито и оштро апострофирао радикалску ситничарску борбу и политику им, по којој у Угарској држе са Кошутовцима а у Хрватској и Славонији припадају коалицији, која се бори за материнску реч баш против Кошутоваца. За дром Душаном Поповићем говорио је Јован *Бањанин*. Говорио је о српским захтевима и указао на начин, како се може и мора радити па да се утре пут за остварење тих српских народних захтева. После Бањанина се на говорници јавио омиљени пакрачки одветник др. Миленко *Марковић* те је отворено и јасно растумачио, за што је иступио из радикалне странке. Скупштина је бурно и дуготрајно поздравила дра Марковића а сви су Пакрачани као из једнога грла клицали му: „Живео наш Миленко!“ Затим је узео реч делегат Буде *Будисављевић* те је у кратким цртама приказао борбу, коју су хрватско-српски делегати водили у Будимпешти за материнску реч. Још су говорили честити ратар Леонтије *Врховац* и Данило *Подунавац*. Овај последњи је предложио резолуцију, којом се одобрава у целини рад самосталне странке како на српском народно-црквеном сабору у Срем. Карловцима, тако и на хрватском земаљском сабору у Загребу и на заједничком сабору у Будимпешти, а осуђује се неуставно и непарламентарно намештање намет-бана Ракодцајија и позива се српско-хрватска коалиција, да наметнуту борбу у започетом правцу настави и до краја спроведе. Ту је резолуцију скупштина усвојила једногласно.

— Одборска седница градскога клуба у Копривници. —

Јављају „Хрватској“: Јуче се је овде одржавала бројно посећена седница месног клуба хрв. странке права. Седници је председавао председник нар. заступник С. *Загорац*, који је известио о политичком положају. Говорник је био тога мњења, да ће излазак из ове ситуације бити по свој прилици уведење комисаријата. Нових избора, а према тому и састанка нашег сабора за сад тешко да ће бити, јер би обоје задало данашњој влади смртан ударац. За комесара ће по свој прилици бити именован зборни заповедник Грба. Надаље се расправљало о главној скупштини хрв. странке права, те се је једно двадесетак пријавило, да ће поћи у Загреб на главну скупштину хрв. странке права. Најпосле је закључено, да копривнички клуб са-

зове у Лепавину, за дан 25. овог месеца јавну пучку скупштину.

Хрватска, Угарска и Аустрија.

Под овим насловом доноси јучерашња „Agramer Zeitung“ чланак угарског заступника дра Сигм. Фаркашхазија. Чланак је, ма да се др. Фаркашхази ограђује, да Мађари нису шовени, сав провејан шовинизмом. Фаркашхази тражи, да Хрвати признаду јединство круне светог Стевана и да се одрекну других аспирација, јер се без оружја то и онако не да извојштити. Ако се пак Хрвати надају каковој помоћи од Аустрије, да се тако оделе од Угарске, то ће у тој свеукупној монархији играти улогу Далмације или Буковине, док ће уз Угарску бити вазда важан фактор.

Арнаутски зулуми.

Београдска „*Политика*“ има од свог дописника из *Приштине* овај извештај од 23. јула о. г. о *грозном стању* српског народа у Старој Србији:

„О чему човек пре да пише из ових земаља? Свима смо већ ваљда отворили очи својим протестима на бугарске чете и арнаутска насиља. Али шта да се ради и како да се из ових прилика, боље рећи неприлика, које непрестано код нас трају, изађе, то нико не зна. Сваки дан тек читамо у новинама, да је тек овај и онај велики државник казао ово и оно за Мађедонију и Ст. Србију. Ако је нешто за нас повољно, те нас речи охрабре и ми на њих почињемо полагати више рачуна; док на крају крајева оне прођу као да није ништа ни било. Овде је *анархија у правом смислу. Од Арнаута се не да живети.* Где год се пође, где год се стане, они излазе преда те, па ако те виде, да си иоле имућан, праве ти свакојаке неприлике. И док Арнаути развијају сваким даном све више своју насилничку акцију, дотле се власти ни мало не труде, да томе њихову раду стану на пут. Док нама буду управљале овакве власти, као што су ове сада, нити од нас нити ма од кога може ишта бити. Власти су додуше немоћне према Арнаутима, али као што рекох, ни мало се не труде, да нама помогну и арнаутским зверствима стану на пут. Ми смо онако, на милост и немилост изложени без икакве заштите сваком сулудом Арнаутину. И *убијају нас и пљачкају нам села и шта не раде.* Од како је почела реформна акција у овим земљама, од то доба просто живети се не да. Арнаути су од тога времена у вечитом кретању, они су и сувише раздражени. И док су се пре клали међу собом, не познајући једни друге, сад су ту своју раздраженост пренели на нас и дугачко би вам писмо могао написати, да вам изредам све последице њихове те раздражености. Што је најгоре и што нам највише сметње прави, то је међу њих, свакојако са стране, убачена мисао, да смо ми Срби они, који хоћемо да разделимо Арнаутлук међу Србију и Црну Гору и онда сав свој бес искаљују над нама, бојећи се у својој заслепљености, да то заиста не буде.

Код нас овамо трговина је потпуно престала. Нити више има оних добрих радњи из ранијег времена, које су на велико водиле трговину са европским радњама, нити се опет отварају нове. Старији трговци, који су на велико водили рад, престали су највише због арнаутских зулума, јер Арнаути, кад год им је воља, упадају у варош. Тада се чаршија почне затварати, варош потпуно занеми, и тешко ономе, који би се затекао гдегод, где би га видели Арнаути. Тако су ту скоро *једнога трговчића Србина исребијали на мртво име*, само зато, што овај несретни човек случајно није био затворио свој дућан при пролазу једног арнаутског војводе, који је у овим крајевима познат као окорели зликовац.

Кад хоће да се насмеју званичној власти, а да направе неприлике Србима, они дођу у хућумат (суд) и захтевају сви у један глас, да се који угледнији Србин, који им падне на памет, затвори. Ако је и за ово потребно навести примера, онда је довољан један. Угледном домаћину *Николи Стојнићу* из једног оближњег села код Приштине направили су Арнаути месец дана апса ни кривом ни дужном. Ово су му створили казну само зато, што су бајаги видели, да код њега долазе српске комите, којих се Арнаути грозно боје и са којима се непрестано гоне по планинама. Из вароши не сме нико да мрдне, чак и сами конзули. Убиства су овде обична ствар, а да човек и не говори о многобројним крађама, разбојништвима и осталим зулумима.

Из свега овога створите слику српскога сељака из ових крајева. Замислите, да тај сељак не сме да се појави на њиви и да сабере оно мало летине, ако је има. Сељаци су просто пали у огорчење и очајање те спремају отпор. Позната „прија“ сада веома живо агитује међу Србима и обећава им оружје. А ово чини бајаги као пријатељ Срба, и ако су свакоме врло добро познате њене махинације. Па шта би сад могли радити? Више се не може трпети и гледати, да наш народ Арнаути кољу на очиглед власти, света, Европе. *Србима* је овамо *душа дошла у подгрлац* и они не ће више да се размишљају и да чекају. И ма колико се ми били трудили, да наш народ овамо стишамо и умиримо, ипак није невероватно, да ви тамо ускоро не ћете добити извештаје, који не ће више говорити о зулумима арнаутским, већ *о делима „сирошиње раје“*.

Борба хрватских делегата, Хрвата и Срба, на угарском сабору.

(Свршетак говора дра Мирка Граховца.)

Др. Мирко Граховац: Кад је краљевина Хрватска склопила г. 1868. с краљевином Угарском нагоду, изишла је једва из апсолутизма и мислила је, да ће у слози и у савезу с краљевином Угарском наћи бољу будућност у развитку политичком и господарственом.

Ево, данас је баш на дневном реду нагодбено питање између краљевине Угарске и земаља, заступаних у царевинском вијећу. По §-у 4. темељног закона морала би бити позвана и краљевина Хрватска, да судјелује у том преговарању, али, како знамо, нема те краљевине Хрватске код тога. И баш зато држим, да нијесу испуњене оне жеље, увјети и наде хрватског одбора, кад је ишао да ствара темељни закон године 1868. с краљевином Угарском, кад се краљевина Угарска не обазире на темељни закон, кад се не обазире на право Хрватске.

§. 66. нагоде јасно вели, да к територију краљевина Хрватске и Славоније спада и Далмација, а у §-у 65. вели се изрично, да краљевина Угарска не ће ни у будуће престати темељем права св. угарске круне захтјевати, да се Далмација приклопи краљевини Хрватској и Славонији. Та је законска установа створена већ год. 1868., пак шта смо доживјели у том погледу? Да ли је краљевина Угарска заподјела икакву акцију гледе тога? Није. До данас браће Далматинаца нема сједињених с краљевином Хрватском и Славонијом, већ су расцјепани од нас и заступани у царевинском вијећу, а ми посебице за заједничке послове долазимо у ову високу кућу, а за аутономне имамо хрватски сабор у Загребу. Није се дакле испунила жеља Хрвата, да би се краљевина Угарска заузела за то и настојала око тога, како би се Далмација припојила краљевини Хрватској и тим ојачала и државна заједница хрватско-угарска.

Већ г. 1868. били су на жељезницама од Жакања прама Ријеци понамјештани Хрвати. Потрајало је то неколико година, чини ми се: само три до четири године, — и већ се је са стране краљевине Угарске захтијевало, да ти чиновници морају знати језик мађарски, а услијед тога, јер нијесу могли тому удовољити, *били су отпуштени.*

Ти чини доказују, да се је темељни закон и у језичком питању кршио одмах првих година, да се је мијењао државноправни темељ, мијењала нагода.

12. фебруара 1907. ц. кр. повлаштено друштво јужних жељезница издало је једном Хрвату допис, који каже, да је на жељезницама, које пролазе територијем краљевине Хрватске, искључиво мађарски језик службени и ради тога издало је притужитељу службену исправу само на језику мађарском. (Бука. Председник звони.)

Споменућу један допис, једне опћине у Хрватској, која је послала на једну мађарску опћину књижице трију радника и приложила новце, да ти радници добију књижице, да могу бити намјештени у једној творници. Та је опћина послала дакако свој допис у уредовном језику хрватском. Пак зар мислите, да је добила одговор? Дотично опћинско поглаварство отворило је тај допис и вратило га неуваженог, те ти сиромашни радници нису добили замољене књижице. И овај поступак Мађара не води до онога, за чим су Хрвати тежили, не води до тога, да између њих и Мађара и љубав и слога влада. (Бука.)

Познато је, вис. саборе, да су се г. 1883. у Загребу догодили немири, који дрмаху темељима државе. Знадете, како је краљевина Угарска покушала на заједничким финанцијалним уредима поставити натписе мађарске. Тога Хрвати нијесу могли поднијети ни допустити и зато је дошло до немилих појава, на које рефлектирати не ћу. Рећи ћу тек, да је ова политика краљевине Угарске, да је ова политика народа мађарскога погрешна.

Г. гроф Бакањи, рекао, је да ово жељезничко питање није такове нарави да се Хрвати с Мађарима не би могли споразумјети.

Али превриједни г. гроф Теодор Бакањи није рекао начина, којим би се могло доћи до тога споразумка. А кад га он није рекао,

---

ЛИСТАК.

Миладин Ј. Туторов.

КОЛО НА УЛИЦИ.

Становали смо код неког јорганџије Несрбина. Обојица смо се спремали, да ширимо народну просвету, да будемо учитељи. Ја сам био старији по разреду, он по годинама, јер је био те среће, да је по две године понављао исти разред и тада сваривао оно, што је прописано. Стан нам није баш одговарао здравственим правилима, јер у њему пароваше већим делом мрак. Вечером ретко се виђала светлост у нашој собици. Ванредне прилике бивале су првих дана у месецу. Били смо обојица до крајности противници новца. Први у месецу био је код нас велика свечаност. Стан није баш био претрпан богзна каквим изванредним намештајем. Похабани, на више места закрпљен диван, на коме се колега у ноћној тишини одмарао од школског нерада; кревет са доста укусним покривачем, две столице, на које се морало опрезно седати, и једна стара сва раскламитана наслоњача. Две три слике — управо платна — које су висиле на овде-онде одераном, чађавом зиду, ниси могао распознавати од поцрнелости, паучине и прашине, какав догађај приказују. Тек су оне служиле као украс. Школска опрема била је у приповетци. Послуживали смо се све сами. Морам признати, да не познавасмо з ме у нашој соби. Дрварница се није закључавала. Тà тек ваљда се има поверења у ђацима! Мој колега је свако вече одлазио у лов и враћао се са богатим пленом. Дани оброк био је мален. Оба сандука била су пуна пунцата дрвà. Ложило се дању ноћу. Но једне ведре зимске ноћи — долијасмо.

Кост смо имали у Алумнеуму.

Господар и газдарица били су по природи добри домаћини. Нису нас никад бунили у нашим штудијама и концертовању, изузевши прве дане у месецу. Може бити имали су за то разлога. Господар је био сувоњав, болешљив човек. Био је прави роб ћудй своје жене. Она је била омања дебела жена, црвена као рак. Мргодна, као да цео свет од ње тражи савета. Песма је врло непријатан утисак на њу чинила. Нарочито се то опажало, када стан не платисмо два месеца. Имали су лепушкасту кћерку, избраницу мога колеге. Он није био њен роб. Његово удварање беше само смер, да долази више у конверзацију мађарског говора, који је хтео да научи. Последњи члан те породице био је Макса, који их је буд за што верно служио од давнинà. Био је сиромах мало начет у мозгу.

Било је некако пред заведенску забаву. Женскадија се устумарала по улицама. Тà боже мој, треба спремити „тоалету«, не може се тек у свакидањој.

Па и код мушкараца се нису баш много претресала Хербартова и Русовљева начела, него: имаш ли двоје чакшира, ципела, краватни, па да ми једно на услугу позајмиш? Ја у том погледу нисам оскудевао. Но моме колези је недостајало много што шта. Видим ја, да га море неки јади.

»А што си се ти сневеселио тако, болан? Крупне се мисли кувају канда у твојој глави.“

»Врло су то ситне мисли. Но мени ипак тешко падају. Знаш, да је на прагу забава, немам црна салона а ишао бих. Тек не могу у овим закрпљенима. Требало би наћи. Али где?... где? Да сам имао на уму ову незгоду, зацело не бих част залагао госпођици Јованци, да ћу отићи на забаву....“

На то подиже руку к челу, уздахну и замисли се.

»Но па то није тако велик малер. Дакле госпођица Јованка је у питању. Е, томе се мора помоћи. Реч се мора одржати. Хм!.... хм!... Најкраћи је пут, позајмити од кројача М..... За то ћемо му платити.»

«Браво! Дивна досетка. Али је ипак посредје једна тешкоћа. Паре.... Паре.... Ја немам. Позајми ми!“

„Ја управо имам, колико и ти. Но да не теретимо мозак том лудоријом! Ваљда ће имати толико кредита реч двојице кандидата, који ће данас сутра учити народ поштењу и моралу.

*

Дошао и тај дан. Била је зима. Ветар је дувао те пахуљицама снега замазивао похабане прозоре. Били смо од главе до пете у „новитету“. Погледасмо један у другог радосни. Час ја, час он је био пред огледалом. Колега је био сав сретан и блажен, што ће овога пута изрећи усмено Јованци, што му задовољство одузе а створи бол. Пет пута јој је писао и љубав саопштавао, али она беше без срца, без осећаја те писма бацаше ad acta. »Писмена су само робови жива говора, а жива реч чуда ствара!« — одушевљено је доказивао он, а ја сам му то одобравао. Био је до ушију заљубљен. И у побочној газдаричиној собици текао је живљи говор. Сутон се хватао. Ни за свећу, ни без свеће.

У раздраганости низасмо песму за песмом, да скратимо време до почетка игранке. Што се песма већма разлегала, и у газдаричиној соби је бивао жагор живљи, док се не подиже урнебесна вика. Ноћ се увелико спустила, као да је слутила, да ће се чудно догодити нешто. До ушију нам допираху немили звуци.

„Тà ово је преко јего! Њихова держава изашла ми је на врх главе. Ни дању ни ноћу мира! Какви су то ђаци? Зар се сва штудија састоји из песама? Увек им је до песме, а стан и не мисле да треба платити. Два месеца у велике прошло, а они се изговарају: данас, сутра! Морам ли ја то трпити?! Не! Ни по минута! Одма нек пакују и селе. Одмах... Одмах..!“ дерала се Швабица доста рогобатно на нашем језику.

Мени заседе песма. Видим ја: добра бити неће. Устадосмо и пођосмо, док нам газдарицу ватра не пређе, али нас сусрете канцијa, стари Макса. „Поручила је госпоја, да одмах марширате из њене собе.“

„Па си ти дошао да нам командираш?«. — одврати му колега и гурну га на страну, да врата забрави. Како га је лако гурнуо, с прном га је земљом сравнио. Ал' не лезе враже! Испаде ти и «капетан». Направи се читава граја. Само се чуло: »Сел'те... Сел'те!“ Ми је ублажавасмо, сутра ћемо платити, да нас не крене у невреме, у мрак. Али све не поможе. Њена одлука остаде непомична. Макса, као разјарени тигар, „светио се“. Сандуци су били на улици, врата забрављена. Баш као по команди. За трен ока остадосмо сами у дворишту. Погледасмо један у другог па невољно изађасмо на улицу, и стадосмо поред својих сермијà.

»Камо ћемо? Куда ћемо без новаца? Па у ово доба?“ запитах осорно ја.

Он је слегао раменима.

Седели смо на сандуцима и размишљали о својој судбини.

Са саборне цркве откуцаваше осам часова. Почиње дакле игранка. Ја устадох, скидох шешир, поклоних се пред колегом:

»Смем ли молити за кело?“

допустите, да га ја кажем. Ево га: На територију краљевине Хрватске службени језик је хрватски.

Мислим, да бисмо се тиме споразумели а удовољило би се и темељном државном закону, кад би се удовољило и питању гледе држављанства и устава Хрватске.

А кад се томе, са стране ове вис. куће, удовољити, како видим, не ће, онда морам просвједовати, као заступник краљевине Хрватске против ове зак. основе и то ради тога, јер дира у темељни државни закон, јер дира у права хрватска, која се могу мијењати само споразумом обих краљевина, како сам прије разложио. (Велико одобравање и пљесак). Хрвати не могу допустити, да овај заједнички сабор расправља ову зак. основу, док она хоће да крши, да мијења државни темељни заједнички закон.

Хрвати ће снашати све, уздајући се у Бога и у своју свијест, те ће настојати свим уставним средствима прискрбити и извојштити поштивање заједничком темељном закону, нагоди. (Живо одобравање. Живио! Код Хрвата говорника поздрављају.)

НОВИ САД, 1. августа 1907.

— **Српски глас о нашим приликама.** Велики и угледни српски лист, београдски *„Трговински Гласник“* донео је у свом 167. броју чланак под насловом: *„Помађаривање школа у Угарској“*. У том чланку се износе одредбе Апоњијева школског закона и разлажу се велике неправде, које се чиниле и чине српском народу у Угарској.

Изнев, како ће сад изгледати основне школе у Угарској, „Трговински Гласник“ вели ово:

„Мађарски шовинизам и *његови бранioци око новосадске „Заставе“* могу сада ликовати. Мађаризацији школске младежи од најнежнијег узраста од сада су у Угарској широм отворена врата и црквених народних школа, у којима се до сада колико толико крепила народна свест у деце немађарских народности.“

И браћа с оне стране Дунава и Саве увиђају, како су се они око „Заставе“ *несрски* држали према Апоњијевој школској реформи, само још радикалски „народ“ у овим крајевима не увиђа то. Но 1. септембра, кад почне школска година, осетиће он на својој дечици, какав му колач умесише збрађени радикали и кошутовци!

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

— **Румунски посланик на слободи.** Румунски народносни посланик на угарском сабору др. Стеван *Петровић*, који заступа велико-зорленцски срез, *изишао* је 12. о. м. *из сегединског државног затвора*, у ком је морао *шест месеци* да чами због једног чланка у румунском листу „Драпелул“-у. Као што је читаоцима „Бранника“ познато, са дром Петровићем чамили су у затвору и лугошки адвокат др. Корнел *Журка*, ђакон Михаило *Гашпар* и учитељ Аврам *Индрејка*, одушевљени румунски родољуби, који су осуђени на 8, 10 и 12 месеци државног затвора. Ова три Румуна још чаме у сегединском затвору.

Приликом изласка из затвора изјавио је др. *Петровић*, да ће на јесен опет отпочети свој рад у сабору и да ће се народносни посланици, ма да су противници опструкцији, борити против владе најоштријим средствима. На јесен ће доћи у сабор и заст. др. *Вајда-Војевод*, јер ма колико се шовинисте једиле на његово присуство у сабору, њему припада место тамо.

— **Далматински сабор.** Како из Задра јављају, далматински сабор састаће се ове године 9. септембра у Задру, и трајаће до 10. октобра.

— **Арбанаска представка хашкој конференцији.** Из *Хага* јављају, да су не само Јермени, него и *Арбанаси* поднели представку конференцији мира. Представка је та верно огледало насилничке природе арнаутске, јер јој је тон управо *дрзак*.

Представка говори пре свега о општем положају оних балканских народа, који немају одређен облик владавине, па се ограђује против одржања садашњег стања *претећи, да на Балканском Полуострву не може бити говора о миру, док год арбанаском народу не даду права.* Све дотле, — вели даље Арбанаси у својој представци — док Арбанија стоји под владавином омражених монархā; све дотле, док *Срби*, Грци и Бугари иду за тим, да *угњетавају (!!) арбанаски народ*, дотле ће бити рата и непрестаног врења онамо у арбанаским брдима, као што угљен тиња под пепелом.

Арбанаси, осим тога, захтевају народну школу, *службени арнаушски језик*, и *самосталну, поштену владавину.* Арбанија се позива на то, да је међу балканским државама једино она та, што је заиста кадра постојати на месту, и да Арбанаси дају најбоље војнике. На послетку моле помоћи и мало симпатије према таком племену, које зна доказати, да у правој линији потиче од краља *Пира*, *Александра Великог* и неумрлог *Ђорђа Кастриоте Скендер-бега*, спасоца Европе. На послетку изјављују, да ће само дипломате сносити одговорност за оне последице, што ће — ако не уваже и не испуне арбанаске молбе — наступити из арбанаске борбе за слободу.

— **Буна у Мароку.** Грмљавина великих топова са француских крстарица под Казабланком само је још већма распалила фанатизам и мржњу Мароканаца против ђаура. Данас цео Мароко ври и француска флота и војска имају пуне руке посла, да држе у шаху разбојничка племена мароканска, која су већ прогласила „газават“ (*свети рат*) против неверника.

Казабланку су Французи *још једаред* морали *бомбардовати.* О том јављају 12. авг. ово: Од рођења сунца грме топови са »Форбена«-а и „Галиле“-а, бацајући гранате на сваку тачку у околини, где би Араби могли продрети у варош. У 12 с. почела је оперисати и једна сувоземна колона. *Шест рашних бродова у један мах бацају гранате*, које *разорише* у околини Казабланке *све куће*, у којима су се Мароканци крили.

С урођеницима *сваки дан* има *жестоких бојева.* Јуче и данас било је живе чарке, у којој један француски војник *погибе*, а више њих је рањено. Султанов стриц *Мулеј Амин* предао се у Казабланци Французима.

Позив на претплату.

Са 1. јулом 1907. године почела је нова претплата на „Браник“.

Можемо са задовољством погледати на наш рад и на одзив српске одабране публике на тај наш рад. Све, што је у Српству солидно и одабрано — то чита наш лист и одобрава правац нашега листа. Ми нисмо спали на то, да торбаримо са нашим листом и да намећемо наш лист. Правац и садржина нашега листа по себи је препорука нашем листу.

Претплата за „Браник“ износи:

на читаву годину	**32 К.**
на по године	**16 К.**
на четврт године	**8 К.**

а може се претплатити и месечно са 2 круне 70 пот. За Србију према већој поштарини износи годишња претплата: 40 динара, погодишња 20 динара, а четвртгодишња 10 динара.

Претплата се шаље поштанском упутницом на администрацију „Бранника“.

У Новом Саду, 3. (16.) јула 1907.

Управа и уредништво „Бранника“.

Вести из места и из народа.

Нови Сад, 1. августа 1907.

— **Наследник покојног митрополита Мандића.** Ко ће бити нови дабро-босански митрополит, о том има већ разних верзија. Биће да је највероватнија она верзија, по којој би на место покојног Мандића дошао бањалучко-бихаћски митрополит Евгеније *Летица* а на његово место би дошао или професор др. *Поповић* или војни свештеник *Јунгић*.

— **Успех српских уметника.** Приликом семестралних испита у академији уметности у Монакову добила су два Србина одличне сведоџбе. Та два Србина су: Бранко *Поповић* и Љубомир *Ивановић*. Њихови су радови на изложби професора Хертедика изложени на другом месту.

— **Тифус у Сарајеву.** У сарајевском дефензивном околу избио је тифус. Две компаније 68. пешадијског пука изоловане су. До сад је умро један момак а шездесеторица се разболела. И међу сарајевским грађанима се десила два случаја тифуса. Из покрајинских гарнизона такође јављају, да и онде влада тифус. Вежбе трупа обустављене су.

— **Крвав сукоб са жандармима.** Из *Задра* јављају: На дан сајма у далматинском селу *Кале* дошло је до великих изгреда, због чега су жандарми морали посредовати. Неки сељак *Мислов* хтеде да разоружа једног жандарма. То би му и пошло за руком, да не дотрча водник постаје, који *сељака пробурази бајонетом.* Отац сељаков, старац од 80 година, нападне сада водника, но овај и *старца смртно рани* бајонетом. Сад се згрне цело село, да се освети жандармима. Дође до *ужасног сукоба*, у ком *још 8 сељака буде рањено.* Поведена је истрага.

Новости са стране.

— **„Против панславизма“!** Будимпештански шовенски листови бележе овај „велики“ успех „државне идеје“: Насловни бискуп у Острогону, *Рајнер*, надбискупски викар, наложио је свештенику Јосифу *Заводском* у Маријавељу, да *за годину дана напусти своју жупу*, иначе ће га суспендовати од места. Исти бискуп Рајнер је *преместио* скалицког капелана Јосифа *Новака*, који беше помоћник у администрацији панславистичких „Лудових Новина“. —

На такав начин гоне словачке свештенике у Угарској само за то, што се усуђују осећати словачки. То је у данашњој шовинистичкој ери у Угарској ужасан злочин!

— **Убијен официр.** На тршћанском пароброду „Кампанија“, који се пре неколико дана бавио у Хамбургу, млад матроз *Антић* убио је официра *Балшића*, ударивши га ножем у срце. Тај догађај текао је овако:

Иван Балтић наредио је матрозу Јакову Антићу, да донесе неколико покривача за робу. Кад је Антић гунђајући донео погрешне покриваче, Балтић га је прекорео, и Антић је то схватио као увреду, јер му је, по његову мишљењу, и дата погрешно наредба. Из тога се изродила свађа, у којој је официр Балтић ударио шамар Антићу.

Неколико матроза тада су ступили међу њих и раставили их. Кад се Балтић опет приближио Антићу, овај је мислио, да ће опет добити шамар, и у својој љутини он је официра ударио ножем право у срце.

Балтић се неколико минута љуљао а затим је пао, не пустивши ни гласа од себе. Матроз Антић је одмах ухапшен. Признао је све а бранио се да друкчије није могао да се освети за увреду и шамар. Он има тек 18 година, а родом је из Шибеника. Официр Балтић је такође Далматинац, родом из Јосице.

— **Убиство генерала Карангозова.** Јавили смо за зверско убиство руског генерала *Карангозова* у кавкаском купатилу Пјаћигорску. Сад „Новое Время“ јавља о том из Пјаћигорска ово:

У 7 с. ујутро, у сред вароши, у Николајевском врту, *убијен* је генерал-мајор *Карангозов.* Генерал је баш куповао новине и шалио се с децом, што се играху ту. За то време убица му *пукне у леђа* и нагне бегати. Генерал, не марећи за рану, пројури за убицом да га гони, али у тај мах препречи му пут други убица, који му из непосредне близине испали револвер у прса. Генерал паде и *умре.*

Генерал-мајор Константин Адамовић *Карангозов* био је добар војник, који се одликовао у руско-турском рату. За време последњих немира у Одеси он је у крви угушио јеврејску револуцију, због чега су га револуционари осудили на смрт, те га чак у Пјаћигорску, где је под брдом Машуком у двобоју погинуо и славни руски песник Михаило Љермонтов, нађоше убилачки куршуми.

НОВИЈЕ.

Лондон, 31. јула. По једној вести из *Сеула*, нови цар *И-Чак* осудио је *на смрт* корејског принца *Ји-а*, за то, што је водио корејско посланство у Хаг. Његове пратиоце пак осудио је цар на доживотну робију.

Све је то цар, који је лутка у јапанским рукама, учинио на заповести Јапанаца. Принц *Ји* је сада у Америци, где код председника *Рузвелта* узалуд тражи заштите својој бедној отаџбини.

Белфаст, 31. јула. Око поноћи су престали немири. Болнице су препуне. Више стотина особа је рањено. Многи војници и полицајци тешко су озлеђени.

Уашингтон, 31. јула. Телеграфски чиновници ступили су у страјк.

Њујорк, 31. јула. Услед страјка телеграфиста код друштва Associated Press поремећена је служба, што се тиче вести како у Америци тако и у осталом свету.

Сиксо, 31. јула. Каноник Наполеон *Хризмар* убио се због неизлечиве болести.

Беч, 31. јула. Угарски министар унутрашњих послова гроф Јулије *Андраши* стигао је ноћас амо.

Танжер, 31. јула. Овде влада велика узбуна. Многе су породице отпутовале у Гибралтар. У Магазану су Кабили од гувернера искали новаца и попретили су, да ће иначе разорити варош.

ТЕЛЕГРАМИ

уредништву „БРАНИКА“.

Избори и зборови.

Белињеш, 1. августа. Румунска народна странка истакла је за посланичког кандидата у белињешком срезу румунског свештеника дра Лукача.

Алвинц, 1. августа. Овде је одржан народни збор, на ком је румунски народносни посланик др. Јулије Мању положио рачун о свом раду. Изјавио је, да народносни посланици не ће у сабору допустити ни један законски предлог о општем бирачком праву. Садашњи парламенат не представља народну вољу.

У истом смислу говорио је и румунски народносни посланик др. Аурел Влад.

Буна у Мароку.

Казабланка, 1. августа. По улицама покупљено је 1500 лешина. Француски заповедник забранио је плачкање под претњом смртне казне.

Чешки захтеви.

Праг, 1. августа. Чеси министри ће у првом министарском савету најодсудније тражити, да у децембру буде последње заседање чешког земаљског сабора, изабратог по старом изборном закону. Ако Чеси остану у мањини, може да дође до несугласица у кабинету.

Светлаци.

Sede vacante metropolitana — влада у нашем епископату једногласност и једнодушност. Замолиће круну да наименује за администратора Мирона. Лепо. Но је ли и то знак времена, што су ту слогу запечатили *незаконитошћу?*

*

Ах, па проговорио је и он, од крњег сабора открњени саборски одбор. Још се није ни конституисао, ни заклетву положио, а већ се дигао, да „уреди“ — Даљ.

*

Секуларизација Даља, то је, каже, према окућанској катавасији. А цео свет зна, да је то народна жеља већ од памтивека.

*

Не приличи дакле од крњег сабора

открњеном саборском одбору, да се кити украденим, туђим перјем. Или *приличи* му, баш као што је *приличило* оној... ал' ево вам та прича:

*

Била једном једна пуница, која се, ради здравља, дигла из Петрограда на Српско Приморје, али јој у путу позли и она напрасно умре у Бечу. На захтев родбине пошљу лешину из Беча кући у Петроград, но када отворише сандук, а оно у њему, место пунице, један немачки генерал. И сад отпоче ова телеграфска преписка. Из Петрограда у Беч: овде немачки генерал, где је пуница? Из Беча у Петроград: ако је онде немачки генерал, пуница је у Берлину. Из Петрограда у Берлин: пошаљите пуницу кући, шта ћемо са генералом? Из Берлина у Петроград: генерала неприметно покопајте, пуницу сахранисмо овај час — уз *највеће војничке почасти*...

Raoul.

Народно здравље.

О сну и привиђењу.

Од дра С. М.

V.

„**Rienzi**" је продукт сну лорда Булвера, а цео се заплет одиграо за време двочасног спавања са јаким живчаним болним наступима.

Kyngsley, када је после једног целог дана ловљења рибе легао уморен да спава, добио је у сну грађу за „**Westward Ho**".

Мало њих знају, за што је Coleridge-ова лепа песма „**Kubla Khan**" остала недовршена. То ремек дело има значајну историју. Песник је против болова узео медицинско средство, које ублажава, и тек што је заспао, почне му се у души стварати песма, а речи се почеше ређати у слици. Када се пробудио, оде нагло до писаћег стола и написа стихове онако, како данас постоје, а ни једног тренутка да је у то време шта друго чинио. Али при крају га изневери памћење, и тако не доготови песме....

Други знаменити умотвор, што је постао у сну, јесте „**The Bells**" од Едгара Алана Пуа. Исти је писац написао своје најславније дело, када је читаве сате био у несвестици а то је „**The Masque of the Red Death.**

„**The Strange Case of Dr Jekyll and Mr. Hyde**" сигурно је *Стивенсну* проузрочило много више главобоље, него ни једно његово друго дело, али му један сан поможе из неприлике.

Славни писац **James** се својим издавачима обвезао до извесног дана почетке главама свога новог дела поставити, али заборави до пред једно вече на уговор, па прича, како је због овог до последњег скоро часа на ватри седео, а није ни помислио, да му какво градиво на памет дође. У овакву очајању легао је у кревет и у спавању му се раздрешише конци мањкавога градива, те идући дан још ни прошао није, а прве главе „**Bernard a Marsh-a**" беху у штампарским рукама. Најбоља књига **Coulson-a Kernhaus-a** „**God and the Ant**" јесте једна фантазија, по којој се познаје, да је потекла из сна.

Само су два песника тако далеко ишла, да су своје снове узимали намерно за своју грађу. **Dryden** је често увече јео пресне бифтеке и мора, која је после тог у сну долазила, створила је његове најзначајније песме. **Mayne Reid** признаје, да је његовој продуктивности у романима највише припомогло то, што је пре спавања пуну шаку дивљих кестена појео, да добије нових мотива.

ТРГОВИНА.

НОВОСАДСКА ПИЈАЦА.

ИЗВЕШТАЈ

од 1. (14.) августа 1907. г.

Пшеница I. каквоће	— —	К	22·— п.
„ II. „	— —	„	20·40 „
Зоб — — —	— —	„	15·— „
Јечам нови — —	— —	„	13·20 „
Кукуруз: — —	— —	„	—·— „
окрњен (стари)	—	„	13·60 „
нови — —	—	„	12·60 „

Довози: приличи:
Расположење за куповање: добро.
Продато је: 300 мтц. пшенице, 200 мтц. зоби, 150 мтц. јечма и 350 мтц. кукуруза.

Управник: **Др. Мих. Полит-Десанчић.**
Одговорни уредник: **Јанко Перић.**

ОГЛАСИ.

НОВА КРОЈАЧКА РАДЊА

Нове Ђушића

у г. Винкле овој новосазиданој палати

У НОВОМ САДУ.

Свршивши **кројачку академију у Дражђанима**, препоручује своје **велико стовариште** најмодернијих ово- и иноземних штофова за **мушка одела** и моли за многобројну посету. 371 3-10

Послуга, солидна, израда тачна, а цене умерене.

ЗА ПРОЛЕТЊУ и ЛЕТЊУ СЕЗОНУ

препоручује ново богато стовариште мушке и женске помодне робе

Душана С. Монашевића

У НОВОМ САДУ

ђурчинска улица бр. 23. преко пута Браће Миросављевића

свој велики избор *мушких и дечјих шешира, најновијих сунцо- и кишобрана, штапова, туристичких мушких и дечјих кошуља, рукавица, мидера, највећи избор украса за женске тоалете, свилених, глотаних, батистаних и листерских жипона, парфимерије, мирисавих сапуна* и т. д. и т. д.

Највећи избор других ствари у овој струци.

655 54—100

Најјефтиније цене. Највећи избор најукуснијих ствари.

ПРОМЕСЕ

3% Австр. боденкредит

— срећака —

Главни згодитак

К 90.000

1 згодитак од К 4000·— и 2 згодитка по К 2000·—.

Жребање 16. августа.

Цена К 5·—.

Издаје

Мењачница Централног Кредитног Завода у Новом Саду.

Поштом шаљемо промесе, кад нам се поред цене пошаљу још 35 пот. за поштарину. 352 (19—)

На захтев и поштанским поузећем.

ВЕЛИК И ЛЕП СТАН

у мојој кући, која се налази на лепом месту на ћошку алмашке улице, баш преко пута од св. алмашке цркве, **издаје се под кирију.** Стан се састоји из **4 велике, врло лепе собе, пространог предсобља, подрума** и свих потребних споредних просторија, које су све у најбољем стању и суве.

Стан се издаје **од 1. октобра 1907.** по р. к. Ближа извешћа даје потписана власница куће.

У Новом Саду, 27. јула (9. августа) 1907. г.

Равица удова **Шнел**
399 2-3 рођ. **Зрнић.**

ПОМОДНА ТРГОВИНА

Панте Јовановића

У НОВОМ САДУ

Футошка улица бр. 2. поред „ХОТЕЛА МАЈЕРА".

Ново велико стовариште

КОШУЉА за господу белих и шарених. 285 20—50
КОШУЉА за господу са крагном туристичким.
КОШУЉА за дечаке.
КОШУЉА и осталог рубља за госпође у платну, батисту и шифону.

Краватни, — крагнова и маншета, жипона, мидера, цепница, сунцо- и кишобрана, прегача, — чарапа, — рукавица — кожњих и плетених. — Појасева за госпође и господу. Ручних радова и прибора за исте. Апликација, чипака и везова за хаљине и рубље. Мирисавог сапуна и парфима, велова и венаца за невесте, велова за лице. Модерни ташни за госпође. Буђелара, дувањара и т. д. — Утврђене веома јефтине цене. — Наруџбине са стране обављам уз поузеће са највећом тачношћу.

НОВО СТОВАРИШТЕ.

ПОСЛУГА СОЛИДНА ЈЕФТИНЕ ЦЕНЕ!

За приповест биће лепа свана дама

од дивног дејства светскичувеног Хајошева

Арадског крема од љубичице.

Пеге, крпе, брадавице,

прВен на кожи и сваковрсне нечистоће на лицу као чудом брзо уклања.
На париској и лондонској здравственој изложби одликовано великим златним медаљама, крстом и почасном дипломом.

Цена једној тегли 1 Круна, дупла тегла 2 Круне.

Сапун од љубичице 70 потура, млеко од љубичице 1 Круна
- - - и жен ки прашак од љубичице 1 Круна 20 потура . - -

Чувајмо се од имитација и патворина без вредности.

При куповању изволите захтевати и примати само Хајошеве арадске производе, а све друге понуде одбити.

Може се добити код произвођача:

У апотеци **Арпада Хајоша** у Араду.

У Новом Саду може се добити: У радњи *Александра Фишера.* У Митровици: У радњи *Давида Адлера*, у радњи *Исидора Вајса.* У Руми: У апотеци *Јована Хондла.* У Сомбору: У апотеци *Немета.* 238 27-30

Од Ц. Кр. Земаљског Школског Одбора одобрен

ПАНЗИОНАТ СА ШКОЛОМ

заједно за ученице, за више свестрано образовање

ХРИСТИНЕ ЈОВАНОВИЋ У БЕЧУ,

WIEN VIII. Pfeilgasse 5.

Проспекти и најлепше препоруке стоје на расположењу. Леп положај. Собе са свима удобностима. Савесно васпитање и настава уз гимнастику. Конверзација: немачка, француска и енглеска. Предају најбоље наставничке снаге.

ПРИЈАВУ И УПИС

ваља извршити што раније код УПРАВЕ овог пансиона, иначе се доцније пријаве после заузетих места не ће уважити.

326 11-15

Власник и издавалац: деоничарско друштво »Браник«

Штампарија деоничарског друштва »Браника«